

A csapatgazdálkodás rendszeres és folyamatos figyelemmel kísérésének, elemzésének szerepe a gazdálkodás hatékonyságának növelésében

Lapos Mihály ezredes

A csapatgazdálkodás hatékonyságának biztosítása valamennyiünk közös ügye, melynek megvalósítása lehetővé teszi számunkra a pártunk és kormányunk által biztosított hatalmas értékek céltudatos és tervszerű felhasználását, lehetővé teszi továbbá azt, hogy az erőforrásainkból egyre magasabb színvonalon tudjuk biztosítani a személyi állomány ellátását, valamint a harckészültség anyagi és technikai feltételeit. A hatékony gazdálkodás megvalósítása tehát a szocialista haza védelmének erősítésével és a szocialista ember életkörülményeinek javításával kapcsolatos, mely valamennyi vezető és végrehajtó szövet kell, hogy ösztönözzön és ösztönöz is, az e vonatkozású feladatok maradéktalan végrehajtására.

A csapatgazdálkodás hatékonyságának biztosítása szempontjából alapvető és döntő a gazdasági tervek előrelátó, a problémákat és azok megoldására vonatkozó erőforrások reális számbavételén alapuló kidolgozása.

A megalapozott gazdasági terv a hatékony gazdálkodás döntő, azonban csak egyik biztosítéka. A jól kidolgozott tervek maradéktalan megvalósítása szempontjából nélkülözhetetlen a megvalósítás folyamatos figyelemmel kísérése és a gazdálkodási folyamatban jelentkező különböző jelenségek, tendenciák feltárása, elemzése.

A gazdálkodási folyamat figyelemmel kísérése és elemzése a céloktól és vezetési szintektől függően többféle módon és formában mehet végbe. Ilyenek lehetnek:

- a gazdasági folyamatokkal összefüggő feladatok megvalósulásának, rendszeres naponkénti, időközönkénti ellenőrzése;
- egyes fő feladatok megvalósulásának kiemelt vizsgálata;
- egyes egységek gazdasági tevékenységének átfogó vizsgálata;
- a gazdasági egységek vezetőinek beszámoltatása (szóban vagy írásban) a gazdálkodás egyes rész-, illetve fő feladatai végrehajtásáról vagy a gazdálkodás egészéről;
- a csapatgazdálkodás helyzetét tükröző statisztikai adatgyűjtés.

mely lehet rendszeres, általános vagy egyszeri, kiterjedhet egyes fő feladatokra, egyes gazdálkodási egységekre, illetve azok egy részére.

E formák és módszerek közül feltétlen ki kell emelni a közvetlen és személyes, a gazdálkodás konkrét megvalósulására irányuló vizsgálat jelentőségét. E módszer azon túl, hogy a gazdálkodási célkitűzések realizálásáról közvetlen élményanyagot ad, lehetőséget nyújt a célok teljesítésének mérhető számbavételére, a problémák, torzulások azonnali érzékelésére, azok okainak feltárására, valamint a gazdálkodás folyamatába való közvetlen beavatkozásra, a hibák korrekciójára.

Függetlenül attól, hogy a gazdálkodás eredményei, hatékonyságának figyelemmel kísérése milyen formában és módon valósul meg, rendkívül fontos az, hogy a kiválasztott módszer legjobban feleljen meg a vizsgálandó folyamat körülményeinek, biztosítsa a célok megvalósításának konkrét számbavételét, tegye lehetővé a pozitív, vagy negatív tendenciák okainak megállapítását, azok további erősítését, vagy megszüntetését szolgáló feladatok meghatározását. E szempontból elengedhetetlen követelmény az, hogy a felsorolt módok bármelyikének alkalmazására konkrét programmal, tervvel rendelkezünk, mely azt jelenti, hogy meghatározzuk:

- milyen feladat, gazdasági folyamat megvalósítását vizsgáljuk;
- ez a vizsgálat milyen céllal történik;
- a vizsgálat milyen területre, vagy hány gazdálkodó egységre (al-egységre) terjed ki;
- a feladat végrehajtása milyen tényezők számbavételét teszi szükségessé;
- az eredmények feldolgozásának, hasznosításának módjait.

Szükséges megjegyezni azt, hogy e programok kidolgozásánál nem kell a papírok, tervek tömkelegének kidolgozására gondolni. A vizsgálandó területtől, vezetési szinttől függően elegendő lehet csupán annak átgondolása, füzetben való rögzítése, vagy szükséges lehet írásos program készítése is. A lényeg tehát egészen egyszerű és kézzelfogható példán keresztül szemléltetve, hogy a PK HTPH vagy szolgálatiág-vezető, ha elindul a laktanyába, vagy lemegy a körletbe, mindenkor konkrét céllal menjen, tudja előre, hogy mit akar megnézni és miért. Mindenkor tudatosan és meghatározott célok érdekében ténykedjünk.

A gyakorlati tevékenységünkben ne azt a gyakran előforduló módszert alkalmazzuk, mely szerint a PK HTPH pl. elindul a karbantartó brigád munkáját ellenőrizni, de az erre szánt időben még az út feléig sem jut, mert figyelmét egyéb sok más tényező leköti, elvonja az eredeti cél teljesítésétől. Természetes ez nem jelenti azon elv tagadását, hogy a PK HTPH mindent köteles észrevenni. A PK HTPH vegyen észre minden problémát, hiányosságot azonban az azokkal való foglalkozást jelentőségük, nagyságuk figyelembevételével mindenkor illessze be tudatos tevékenységének rendszerébe és ne engedje azt, hogy egy kevésbé jelentős hiba, hiányosság keresztül húzza a hatékonyabb csapatgazdálkodás, vagy az adott időszak fő feladatai megvalósítását.

Ugyancsak szükséges kihangsúlyozni azt is, hogy a felsorolt módszerek közül a választás ne legyen ötlepszerű. A kiválasztott módszer feleljen meg a megoldandó feladatnak, ugyanakkor azok egészének alkal-

mazása az adott vezető szerv tevékenységében képezzen rendszert, a gazdasági folyamatok figyelemmel kísérésére és az azokra való folyamatos ráhatás biztosítása céljából.

A korszerű vezetés gyakorlati megvalósítása szempontjából szintén fontos bármelyik módszer alkalmazásában az, hogy a feladat végrehajtása során a vizsgált területeken a helyzetet, az okozati összefüggések reális feltárása alapján minősítsük, vonjunk le megfelelő következtetéseket a meglévő hibák megszüntetése, a fejlődés biztosítása érdekében és végezzük el a „visszacsatolást” saját irányító tevékenységünkre vonatkozóan, azaz végezzük el a megfelelő önkontrollt.

A visszacsatolás, önkontroll elvégzését ezért kell elmaradhatatlannak tekinteni, mert az lehetőséget ad arra, hogy a kitűzött céljaink realizálását, állóképességét ismételten át tudjuk tekinteni és meg tudjuk határozni azt, hogy a körülmények megváltozásának hatására a tervben milyen korrekciók végrehajtása indokolt.

A vizsgált terület minősítése egy állapot rögzítésén túl, ha az nem formális, megfelelően ösztönzőleg hat a gazdasági folyamat vizsgált terület felelőseinek munkájára, mely esetenként kifejezésre juthat néhány, jó vagy korholó szóban. Egy kis kitérőként célszerűnek tartom a jó szó jelentőségét kihangsúlyozni. Mindenkor elvi alapon, de bátran mondjuk a jó szót és juttassuk kifejezésre megelégedettségünket, ha a tényleges helyzet azt indokolja, mert ha a jó szóval fukarkodunk, ott ahol azt kellene alkalmazni és egyoldalúan ott is csak a korholással élünk, ahol az összetevékenységben több a pozitívum mint a negatívum, semmiképpen sem hat ösztönzőleg, s közös céljaink teljesítése szempontjából legalább annyira káros, mint a reális alapot nélkülöző dicséret.

Ami a konzekvenciák levonását, a teendők meghatározását illeti, nyugodtan megállapítható, hogy az a vizsgálat, melynek következményeként ez nem történik meg, vagy nem időben történik, vagy ha csak meghatározzák, de azok teljesítését számon nem kérik, annak nem sok értelme van. Fontosnak tartom az időbeni szókihangsúlyozást, mert a gazdasági folyamatok rendkívül dinamikusak és az azokban jelentkező hiányosságok nem állandóak, ha a feltárt hiányosságok megszüntetésére a feladatok meghatározása késve történik, előfordulhat, hogy a gazdálkodás vizsgált területén már egészen más jellegű hiányosságok a jellemzőek, melynek következtében a meghatározott feladatok már nem lesznek aktuálisak.

A továbbiakban néhány gondolatot a felsorolásban utolsónak említett módszerről a csapatgazdálkodás helyzetét tükröző statisztikai adatok gyűjtéséről és elemzéséről. Általános értelemben a statisztika — mint gyakorlati tevékenység — a társadalmi jelenségeknek és folyamatoknak számadatok révén történő feltárása és leírása. A társadalmi gazdasági élet különböző területeinek megfelelően tagozódik a statisztika, melynek egyik legfontosabb ága a gazdaság-statisztika, mely a gazdasági élet egészének legjobban, számokkal is kifejezhető mozzanatait vizsgálja. Jellegét és tartalmát tekintve a csapatgazdálkodás mozzanatainak számszerű jellemzését is ide lehet sorolni, s e feladat megoldásához széleskörűen lehet alkalmazni mind az általános, mind a gazdaságstatisztika módszereit.

A csapatgazdálkodás egyes mozzanatait számokkal történő kifejezését

szolgáltató statisztikai tevékenység a csapatoknál a középírányító és felső szervek vezető tevékenységében egyaránt alkalmazható és biztosítja az egyes gazdasági folyamatok mélyreható elemzését, a különböző tendenciák és azok okainak feltárását.

Bármely statisztikai tevékenység azonban csak akkor nyer létjogosultságot, ha az megfelelően előkészített, konkrét célok szolgálatában folyik, és hiteles adatok alapján, reális folyamatok feltárására irányul. Rendkívül fontos az is, hogy a statisztikai elemző tevékenység be legyen illesztve a vezetés, az információ rendszerébe, továbbá az, hogy legyen összhangban az adott vezetési szint gazdasági funkciójával és annak megvalósítását szolgálja. A statisztikai adatszolgáltatás és a statisztikai adatokon nyugvó elemző tevékenység tehát nem öncélú, s ebből kiindulva konkrétan meg kell határozni azt, hogy az adott vezetési szinten az egyes szolgálati ágak vonatkozásában milyen adatokat, milyen gyakorisággal gyűjtsenek és elemezzenek. Pl.: egység szinten az élelmezési hitel felhasználásának alakulását minden étlapszerkesztés alkalmával figyelemmel kell kísérni, a hónap végén pedig az összesített havi adatot célszerű rögzíteni. Ezt az adatot magasabbegység vonatkozásában elegendő negyedévenként bekérni és elemezni. Ugyanakkor azt is ki kell hangsúlyozni, hogy a kialakított rendszert nem lehet mint változtathatatlant felfogni. A kialakított rendszernek lehetővé kell tenni azt, hogy a körülmények megváltozása kapcsán a vezetés igényeit rugalmasan kielégítse. Pl.: egyik egységnél rendszertelenség tapasztalható az élelmezési normák felhasználásában. A megtakarítás vagy túllépés túllervezett. Ez esetben a kialakított rendszernek lehetővé kell tenni, hogy a magasabbegység hadtáptörzs az ézzel kapcsolatos adatokat szigorító intézkedésként gyakrabban kérje be.

Az információ rendszerében beépített folyamatos statisztikai adatszolgáltatáson túl, esetenként szükségessé válhat egyes, vagy részterületeket érintő adatszolgáltatás és elemzés. Ezek is csak akkor vezethetnek eredményre, ha meghatározott célokat szolgálnak és lehetővé teszik az adatok elemzése kapcsán a megfelelő következtetések levonását, melynek kiindulási alapját az képezi, hogy az adott szolgálat vezetettsége érdekében milyen adatok rendszeres elemzését határoztuk meg. Ez alapján kell meghatározni a statisztikai munka egyes elemeivel kapcsolatos követelményeket. Így ki kell dolgozni a programot, melyben rögzíteni kell az adatgyűjtés, megfigyelés célját, a cél szolgálatában milyen ismervek megfigyelése, gyűjtése szükséges, valamint a statisztikai munka további menetét. Ez ki kell terjedjen az adatgyűjtés megszervezésére, a feldolgozott adatok elemzésére, valamint az elemzés eredményének, közlésének, felhasználásának rendjére.

E felsorolásból látható, hogy a statisztikai munka folyamata, egy egységes komplex rendszert képez, és minden egyes eleme fontos jelentőséggel bír. Külön célszerűnek látszik az elemzés eredményeinek közlésével, felhasználásának rendjével kapcsolatosan néhány gondolatot kifejteni. E feladat végrehajtása során abból a már említett elvből kell kiindulni, hogy a gazdálkodás eredményességének jelzésével összefüggő mutatók statisztikai adatok gyűjtése és elemzése nem öncél, hanem a gazdálkodási folyamat hatékonyságának elemzését, a gazdálkodási folya-

matban jelentkező pozitív és negatív tendenciák időbeni feltárását szolgálja. Ezért az egész statisztikai tevékenység rendszerében nagy figyelmet kell fordítani a beérkezett adatok elemzésére és felhasználására. Az adatok gyűjtése, elemzése tehát nem fejeződhet be az adatok különböző módon történő kifejezésével, ábrázolásával, az iroda falára történő kifüggesztésével, hanem azzal, hogy az elemzés kapcsán levonjuk a konzekvenciákat, meghatározzuk azokat a feladatokat, amelyek végrehajtása biztosítja a káros tendenciák felszámolását, a gazdálkodás pozitív vonásainak az erősítését, továbbá alapul szolgál a kitűzött célok realizálásának ellenőrzésére, valamint az esetleges korrekciók végrehajtására.

A gazdálkodás rendjének módosítása szükségszerűen megköveteli, hogy az ilyen irányú tevékenységünket felülvizsgáljuk és módosítsuk. Egyértelmű igényként jelentkezik egység szinten is, és a középirányító szerveknél is, hogy a szolgálati ágak statisztikai adatszolgáltatása ne egymástól elkülönülten, hanem a gazdálkodó egységre vonatkozóan egy egységes rendszerben valósuljon meg. Az adatgyűjtés információ rendszere tegye lehetővé az adott gazdasági egység komplex elemzését, azt figyelembe véve, hogy az így kialakított rendszer betöltse a „felügyelet” egy meghatározott formáját, valamint biztosítsa az adott vezető szerv gazdálkodással kapcsolatos funkcióinak céltudatosabb teljesítését.

Befejezésként megállapítható, hogy a hatékony gazdálkodás megvalósítása a vezető és végrehajtó szervek részéről következetes, rendszeres munkát követel, s a gazdálkodási folyamat figyelemmel kísérésének komplex rendszerét igényli, melyen belül kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani a személyes ellenőrzésnek, az úgynevezett „végtermék” vizsgálatának, mely ez esetben a személyi állomány igényes, kulturált ellátását jelenti.